

Projekt pn. „Kompetencje przyszłości kluczem do rozwoju technologicznego Polski”
finansowany ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki

OPIS PROFILU KOMPETENCJI PRZYSZŁOŚCI

KOMUNIKATYWNÓŚĆ

Źródło: Kreator obrazów Microsoft Bing

Wprowadzenie

Opisy profili kompetencji przyszłości zostały opracowane przez Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji w projekcie pn. „Kompetencje przyszłości kluczem do rozwoju technologicznego Polski” finansowanym ze środków Ministerstwa Edukacji i Nauki.

Opracowano TOP10 najbardziej pożądanych (spośród 30 kompetencji zidentyfikowanych w badaniu diagnostycznym) kompetencji przyszłości wspólnych dla trzech poziomów edukacji formalnej (szkolnictwo podstawowe, ponadpodstawowe i wyższe) o najwyższej liczbie wskazań respondentów.

Lp.	TOP 10 kompetencji przyszłości dla trzech poziomów edukacji formalnej: szkoły podstawowe, ponadpodstawowe, wyższe	Liczba wskazań respondentów
1.	Komunikatywność	1394
2.	Kreatywność	1231
3.	Krytyczne myślenie	992
4.	Znajomość języków	975
5.	Korzystanie z informacji i danych	958
6.	Umiejętność radzenia sobie ze stresem	956
7.	Biegłość w obsłudze nowych mediów	942
8.	Inteligencja emocjonalna	900
9.	Umiejętność uczenia się przez całe życie	855
10.	Cyberbezpieczeństwo	823

Źródło: Raport z realizacji Działania 1 – Diagnoza stanu faktycznego poziomu kompetencji przyszłości

Każda z ww. **kompetencji przyszłości** staje się coraz bardziej potrzebna w dynamicznie zmieniającym się świecie pracy i społeczeństwie. Są one kluczowe dla skutecznego funkcjonowania w przyszłości, umożliwiają podejmowanie decyzji, wykonywanie zadań w środowisku pracy i wspomagają osiągnięcie sukcesów zawodowych i osobistych.

Cel opracowania opisów profili kompetencji przyszłości:

- udostępnienie opisu profilu kompetencji jako narzędzia wsparcia w procesie kształtowania i walidacji kompetencji w edukacji formalnej na trzech poziomach: szkolnictwo podstawowe, szkolnictwo ponadpodstawowe i szkolnictwo wyższe,
- wspomaganie autodiagnozy posiadanych i oczekiwanych kompetencji od absolwentów poszczególnych poziomów edukacji formalnej w aspekcie podstawowych cech właściwych dla danej kompetencji przyszłości oraz punkt odniesienia do identyfikacji luk kompetencyjnych,

- zwrócenie uwagi na potrzebę drożności pionowej (między trzema poziomami edukacji formalnej) oraz korelacji efektów kształcenia w programach nauczania odnoszących się do kompetencji przyszłości,
- wsparcie dla doradców zawodowych (szkoły podstawowe i ponadpodstawowe), biur karier (szkoły wyższe) oraz doradców klienta (system publicznych służb zatrudnienia) przy udzielaniu porad oraz informacji indywidualnych i grupowych w wyborze kierunku kształcenia, ścieżki rozwoju czy zawodu,
- wskazanie obszarów doskonalenia zawodowego kadry (m.in. dyrektorzy szkół, nauczyciele, doradcy zawodowi, kadra B+R i inni przedstawiciele otoczenia społeczno-gospodarczego) uczestniczącej w procesie rozwoju kompetencji przyszłości dzieci, młodzieży i studentów w aspekcie rozwoju rekomendowanych metod kształtowania kompetencji oraz metod walidacji kompetencji przyszłości.

Struktura opisu profilu kompetencji przyszłości

Każdy z 10 profili kompetencji przyszłości posiada identyczną strukturę opisu, na którą składają się następujące elementy:

- 1) Wprowadzenie – informacja wspólna dla wszystkich 10 profili kompetencji przyszłości kierowana do różnych grup odbiorców korzystających z opisów profili kompetencji.
- 2) Nazwa danej kompetencji przyszłości wraz z ilustracją w formie graficznej (obraz i ikona kompetencji).
- 3) Definicje danej kompetencji przyszłości przyjętej w badaniu oraz dobranych dodatkowo w kontekście „edukacji”, „psychologii” lub „społecznym” wraz z podaniem źródła definicji.
- 4) Podstawowy katalog cech osoby posiadającej daną kompetencję przyszłości, który pozwala budować kryteria weryfikacji, w jakim zakresie dana kompetencja została osiągnięta.
- 5) Rekomendowane metody stosowane w kształtowaniu danej kompetencji przyszłości zidentyfikowane w ramach badania diagnostycznego.
- 6) Dodatkowe metody wspomagające kształtowanie danej kompetencji przyszłości.
- 7) Rekomendowane metody stosowane w walidacji (ocenianiu) danej kompetencji przyszłości zidentyfikowane w ramach badania diagnostycznego.
- 8) Dodatkowe metody wspomagające walidację (ocenie) danej kompetencji przyszłości.
- 9) Informacje do kontaktu.

KOMUNIKATYWNOŚĆ

DEFINICJA KOMPETENCJI

Przyjęta w projekcie

Komunikatywność to przekazywanie informacji, myśli i emocji innym z zachowaniem wzajemnego zrozumienia, zarówno w sposób werbalny (mowa), jak i niewerbalny (głos, mimika, postawa ciała). Umiejętność ta ma kluczowe znaczenie w nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji międzyludzkich.

Źródło: Grover, R. L., Nangle, D. W., Buffie, M., & Andrews, L. A. (2020). Defining social skills. In Social skills across the life span (pp. 3-24). Academic Press.

W kontekście edukacji

Komunikatywność edukacyjna odnosi się do zdolności jednostki do efektywnego przekazywania informacji, zadawania pytań, słuchania i współpracy w procesie uczenia się.

Źródło: European Commission. (2018). „Digital Education Action Plan”.

W kontekście psychologii

Komunikatywność to umiejętność wyrażania siebie, zarówno werbalnie, jak i niewerbalnie, w sposób autentyczny i zrozumiały dla innych, sprzyjający budowaniu trwałych relacji.

Źródło: Covey, S. R. (2004). „The 8th Habit: From Effectiveness to Greatness”. Free Press.

CECHY OSOBY POSIADAJĄCEJ KOMPETENCJĘ

- **Umiejętność aktywnego słuchania.** Zaangażowanie się w proces słuchania poprzez skupienie uwagi na rozmówcy, unikanie rozpraszaczy i wyrażanie zainteresowania tym, co mówi druga osoba.
- **Umiejętność rozumienia komunikatów rozmówcy.** Przetwarzanie i interpretowanie informacji przekazywanych przez drugą osobę w trakcie rozmowy, które wymaga uwagi, koncentracji, aktywnego słuchania oraz umiejętności interpretacji zarówno treści werbalnych, jak i niewerbalnych.
- **Umiejętność tworzenia zrozumiałych dla rozmówcy komunikatów ustnych i pisemnych.** Przekazywanie informacji w sposób jasny, zrozumiały i skuteczny dla odbiorcy, które obejmuje umiejętność wyrażania myśli, idei czy instrukcji w sposób, który minimalizuje ryzyko nieporozumień i ułatwia zrozumienie przekazu.

- **Umiejętność komunikacji niewerbalnej.** Przekazywanie informacji, uczuć i intencji za pomocą gestów, mimiki twarzy, postawy ciała, tonu głosu, kontaktu wzrokowego i innych elementów, które nie są wyrażane słowami.
- **Umiejętność dostosowania języka komunikatu do percepcji odbiorcy.** Dostosowywanie formy i treści przekazu do poziomu zrozumienia, wiedzy, doświadczenia, a także preferencji odbiorcy.
- **Umiejętność nawiązywania i podtrzymywania kontaktów.** Budowanie i utrzymywanie relacji interpersonalnych z innymi ludźmi, łatwość nawiązywania nowych znajomości, utrzymywania zdrowych relacji i skuteczność w budowaniu sieci społecznych.
- **Umiejętność podejmowania pracy zespołowej.** Efektywne współdziałanie z innymi w ramach grupy lub zespołu w celu osiągnięcia wspólnych celów, które wymaga elastyczności, umiejętności słuchania, empatii oraz zdolności do konstruktywnego współdziałania z różnymi osobowościami.
- **Umiejętność rozwiązywania konfliktów.** Skuteczne radzenie sobie z sytuacjami konfliktowymi, skupianie się na ich rozwiązaniu w sposób konstruktywny przy tworzeniu atmosfery, w której strony konfliktu mogą swobodnie wyrażać swoje potrzeby i obawy.
- **Zdolność adaptacji społecznej.** Umiejętność dostosowywania się do zmieniających się sytuacji społecznych, interakcji z różnymi ludźmi i skutecznego funkcjonowania w różnych środowiskach społecznych.
- **Empatia.** Zdolność zrozumienia i odczuwania emocji innych ludzi, co umożliwia lepsze porozumienie i współpracę z nimi.
- **Zdolność do wyrażania emocji.** Skuteczne wyrażanie swoich uczuć i potrzeb w sposób konstruktywny.

METODY KSZTAŁTOWANIA KOMPETENCJI

Metody rekomendowane:

- **Gry dydaktyczne (symulacyjne, decyzyjne, psychologiczne)** – zaprojektowane w celu kształtowania umiejętności komunikacyjnych, w sposób interaktywny i angażujący. Gry te mogą symulować sytuacje społeczne, pozwalając uczniom rozwijać interakcje.
- **Dyskusja moderowana** – rodzaj dyskusji, w której obecny jest moderator, czyli osoba odpowiedzialna za nadzorowanie przebiegu rozmowy, egzekwowanie ustalonych zasad i utrzymanie porządku celem zapewnienia konstruktywnej, uporządkowanej i bezpiecznej atmosfery, w której uczestnicy mogą się komunikować wymieniając poglądy i informacje.
- **Metoda sytuacyjna** – strategia nauczania i uczenia się, która skupia się na zastosowaniu wiedzy o komunikacji, w praktycznych sytuacjach życiowych.

- **Metoda symulacyjna** – polega na tworzeniu środowiska, które naśladuje rzeczywiste warunki lub procesy komunikowania się.
- **Odwrócona lekcja** – uczniowie zdobywają podstawową wiedzę o komunikacji przed lekcją poprzez samodzielną naukę, następnie na lekcji nauczyciel pomaga uczniom zastosować tę wiedzę rozwijając umiejętności praktyczne.
- **Pokaz z objaśnieniem** – nauczyciel prezentuje fakty, umiejętności, procedury, eksperymenty w obszarze komunikacji i jednocześnie wyjaśnia kluczowe aspekty tego procesu.
- **Techniki teatralne (improvizacja, inscenizacja, drama)** – metody, narzędzia i umiejętności obejmujące sposoby wyrażania emocji, pracy z ciałem, głosem, przestrzenią i innymi elementami, które pomagają w tworzeniu przekonującego i efektywnego komunikatu.
- **World cafe** – metoda grupowej dyskusji i współpracy, która służy do pobudzania konstruktywnych rozmów i wymiany pomysłów w dużych grupach.

Metody dodatkowe:

- **Zajęcia praktyczne w grupach** – kreowanie sytuacji, w których uczniowie mogą eksperymentować z komunikacją w bezpiecznym otoczeniu grupy.
- **Treningi umiejętności społecznych** – kształtowanie umiejętności interpersonalnych i społecznych, które są kluczowe dla komunikacji.
- **Projekty edukacyjne z elementami komunikacji społecznej** – wspieranie rozwoju społecznych kompetencji komunikacyjnych oraz uczestnictwo w projektach mających pozytywny wpływ na otaczający świat.
- **Projekty artystyczne** – realizacja projektów artystycznych (muzyka, plastyka, teatr, taniec itd.), które pozwalają uczniom doskonalić komunikację.
- **Sesje indywidualnego doradztwa, mentorstwa i coachingu** - indywidualne wsparcie w celu rozwijania kompetencji komunikacyjnych u poszczególnych uczniów.
- **Projekty społeczne i wolontariat** – kształtowanie umiejętności społecznych i komunikacyjnych poprzez zaangażowanie w działalność społeczną i pomoc innym.

METODY WALIDACJI KOMPETENCJI

Metody rekomendowane:

- **Obserwacja w warunkach symulowanych** – prowadzenia obserwacji w kontrolowanych i sztucznie stworzonych warunkach, w których można dokładnie monitorować i mierzyć zachowania, reakcje czy interakcje między uczestnikami.
- **Obserwacja w warunkach rzeczywistych** – odnosi się do prowadzenia badań i obserwacji w naturalnych, niekontrolowanych środowiskach, gdzie uczestnicy zachowują się i reagują w sposób spontaniczny, niepodlegający sztucznej manipulacji czy kontroli.
- **Wywiad swobodny** – metoda zbierania danych w badaniach społecznych, w której badacz prowadzi rozmowę z respondentem, pozostawiając temat otwartym i pozwalając na swobodny przepływ myśli, opinii i informacji.
- **Wywiad ustrukturyzowany** – metoda zbierania danych w badaniach społecznych, w której badacz używa zestawu dokładnie określonych pytań, które są zadawane wszystkim respondentom w identyczny sposób.
- **Debata swobodna** – forma dyskusji, w której uczestnicy wymieniają poglądy na określony temat bez ściśle określonych reguł, struktury czy formalnych procedur.
- **Debata ustrukturyzowana** – forma dyskusji, w której istnieją określone zasady, które mogą obejmować czas przemawiania, ustalanie tematu przed debatą, określenie zasad oceniania, czy stosowanie konkretnych form argumentacji.
- **Prezentacja przed panelem ekspertów** – sytuacja, w której osoba przedstawia swoje pomysły, badania, projekt czy osiągnięcia przed grupą specjalistów lub ekspertów w danej dziedzinie.

Metody dodatkowe:

- **Gry i zadania kreatywne** – ocena umiejętności komunikacyjnych poprzez aktywne uczestnictwo i pobudzanie kreatywność.
- **Projekty grupowe** – ocena umiejętności komunikacji i współpracy w zespole.
- **Studium przypadków** – doskonalenie umiejętności analizy oraz rozumienia złożoności sytuacji komunikacyjnych.
- **Autoocena i refleksja** – samopoznanie, świadomość własnych mocnych stron i obszarów do poprawy w zakresie komunikacji.

INFORMACJE DO KONTAKTU

Sieć Badawcza Łukasiewicz – Instytut Technologii Eksploatacji

<https://www.itee.lukasiewicz.gov.pl/>

Centrum Badań Edukacji Zawodowej i Zarządzania Innowacjami

<https://www.itee.lukasiewicz.gov.pl/obszary/centrum-badan-edukacji-zawodowej-i-zarzadzania-innowacjami>